

دادری فوری؛ دستور موقت

در حقوق ایران و حقوق تطبیقی

جلد دوم

موضوعات، چالش‌ها، موانع، آثار و اجراء

دکتر سید عباس موسوی

وادیار دادسرای دیوان عالی کشور

مدرس دانشگاه

خسرو
داد

سرشناسه	: موسوی، سیدعباس، ۱۳۵۰ شهریور-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: دادرسی فوری - دستور موقت در حقوق ایران و حقوق تطبیقی/ سیدعباس موسوی.
مشخصات نشر	: تهران: دادگستر، ۱۳۹۸-
مشخصات ظاهری	: ج. دوره ۹-۱۴۰-۲۸۲-۹۷۸-۶۰۰ ج.۱، ۳-۱۳۹-۲۸۲-۹۷۸-۶۰۰
شابک	: ج.۲، ۶-۱۴۱-۲۸۲-۹۷۸-۶۰۰
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
مندرجات	: ج.۱. مبانی و شرایط - ج.۲. موضوع، چالشها، موانع، آثار و اجرا
موضوع	: دادرسی فوری - ایران
موضوع	: Speedy trial - Iran
موضوع	: دادرسی فوری
موضوع	: Speedy trial
موضوع	: دستور موقت (آئین دادرسی مدنی)
موضوع	: *Temporary injunction (Civil procedure)
موضوع	: حقوق تطبیقی
موضوع	: Comparative law
موضوع	: KMH ۱۷۰۸
رده‌بندی کنگره	: ۵/۵۵
رده‌بندی دیویی	: ۵۷۰.۸۶
شماره کتابشناسی ملی	

دادرسی فوری - دستور موقت در حقوق ایران و حقوق تطبیقی (جلد دوم)

دکتر سیدعباس موسوی

ناشر: انتشارات دادگستر

چاپ اول: شهریور ۱۳۹۸

شمار: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۷۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۲-۱۴۱-۶

شابک دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۲-۱۴۰-۹

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این اثر برای نشر دادگستر محفوظ است. تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله: فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

دفتر مرکزی انتشارات: تهران، میدان حضرت ولی عصر (عج)، بلوار کشاورز،

ابتدای خیابان فلسطین، کوچه شهید ذاکری، بن بست سوم، پلاک ۶

تلفن ۸۸۹۰۴۴۶۵ - ۸۸۹۰۵۴۶۰ فکس ۸۸۹۱۰۳۳۳

کدپستی: ۱۴۱۶۷۵۳۶۸۱

آدرس سایت: www.dadgostarpub.ir

فهرست مطالب

مقدمه ۱۵

بخش اول موضوع و چالش‌ها

فصل اول - موضوع دستور موقت

مبحث اول - مفاهیم و کلیات	۲۳
گفتار اول - تعریف موضوع	۲۳
۱- تعریف لغوی موضوع	۲۴
۲- تعریف اصطلاحی موضوع و موضوع دستور موقت	۲۵
گفتار دوم - ارتباط موضوع دستور موقت با موضوع دعوای اصلی	۲۸
۱- یگانگی در هدف و نتیجه	۳۰
۲- دوگانگی در عنوان و خواسته	۳۴
۳- تعدد موضوع در یک تصمیم موقتی	۳۷
گفتار سوم - توجه موضوع دستور به طرف درخواست	۳۹
۱- فقدان نقش خواهان در تحمل موضوع دستور موقت	۴۰
۲- توجه موضوع دستور به یکی از خواندگان	۴۲
۳- فرض طواری مترتب بر دادرسی فوری و موثر به حال خوانده	۴۵
گفتار چهارم - مرجع صالح در تعیین موضوع دستور موقت	۴۹
۱- خواهان دارای سمت اصولی برای تعیین موضوع دستور موقت	۴۹
۲- تعیین موضوع دستور موقت از سوی خواهان دعوای طاری	۵۱

- ۳- تعیین موضوع دستور موقت بوسیله مقنن..... ۵۲
- ۳-۱. دستور موقت نسبت به موضوع یک امر حبسی مورد ادعای ذینفع..... ۵۳
- ۳-۲. دستور موقت در موضوع ثبت علائم و اختراعات..... ۵۴
- ۳-۳. موضوع دستور موقت در قرارداد پیش فروش ساختمان..... ۵۷
- ۳-۴. موضوع دستور موقت در قلمرو دعاوی خانوادگی..... ۵۹
- ۳-۵. موضوع دستور موقت در قانون تملک آپارتمان‌ها..... ۵۹
- ۳-۶. موضوع تصمیمات موقتی در قلمرو کیفری..... ۶۱
- مبحث دوم - ۱- در قانونی موضوعات دستور موقت..... ۶۲
- گفتار اول - توقیف اموال..... ۶۳
- ۱- توقیف مال؛ موضوع مشترک تامین خواسته و دستور موقت..... ۶۵
- ۲- نمونه‌های متنوع دستور موقت در موضوع توقیف مال..... ۶۹
- ۲-۱. توقیف وجه حساب ته‌ری..... ۶۹
- ۲-۲. بازداشت عین اموال متغیر مورد نزاع..... ۷۴
- ۲-۳. توقیف عین اموال غیر منقول مورد نزاع..... ۷۷
- ۲-۴. توقیف آثار و محصولات فکری، علمی و هنری..... ۸۰
- ۲-۵. توقیف منافع عین مستاجر..... ۸۲
- گفتار دوم - الزام به انجام عمل معین..... ۸۵
- ۱- الزام به انجام عمل در روابط استیجاری..... ۸۷
- ۲- الزام به انجام عمل در روابط مالکین آپارتمان‌ها..... ۹۰
- ۳- الزام به انجام تعهدات مقدماتی..... ۹۱
- ۴- الزام به انجام عمل معین در منازعات خانوادگی..... ۹۴
- ۵- انجام عمل معین در قالب سرپرستی موقت کودک بی سرپرست..... ۹۷
- ۶- انجام عمل در قالب پرداخت بخشی از خواسته دعوا..... ۹۷
- گفتار سوم - منع از انجام امری..... ۹۸
- ۱- منع از انجام امری در مناسبات قراردادی..... ۹۹
- ۲- منع از انجام امری در منازعات خانوادگی..... ۱۰۲

- ۳- منع از انجام امر در حقوق مالکیت‌های فکری و معنوی ۱۰۴
- ۴- منع از انجام امری در مناسبات بین شرکت تجاری با شرکاء و دیگر اشخاص ۱۰۸
- ۵- منع از امری در تعهدات براتی ۱۱۲
- گفتار چهارم - آثار قانونی مرتب بر موضوع دستور موقت** ۱۲۰
- ۱- آثار قانونی مرتب بر موضوع نسبت به متقاضی و مرجع صالح ۱۲۱
- ۱-۱. محدودیت رسیدگی مرجع صالح به موضوع تعیین شده ۱۲۱
- ۱-۲. ناموجه بودن درخواست تغییر موضوع دستور از سوی متقاضی ۱۲۳
- ۲- آثار قانونی مرتب بر موضوع دستور نسبت به خوانده و شخص ثالث ۱۲۴
- ۱-۲. ضمانت اجرای کیفری تعرض به موضوع دستور ۱۲۴
- ۲-۲. بطارت مال - انتقال مال توقیف شده ۱۲۷
- ۲-۳. عدم نبرد قیاس با تعهد نسبت به مال توقیف شده به ضرر توقیف کننده ۱۲۹
- مبحث سوم - موضوع دستور و فرایندی موقت و فوری در حقوق تطبیقی** ۱۳۳
- گفتار اول - موضوع دستور موقت، توقیف در سیستم دادرسی مدنی انگلیس** ۱۳۴
- ۱- دستور توقیف اموال ۱۳۶
- ۲- دستور پرداخت موقت ۱۳۹
- ۳- دستور موقت در حمایت از قانون کفایت ۱۴۰
- ۴- دستور موقت با موضوع بازرسی مال ۱۴۱
- ۵- دستور موقت با موضوع تحویل موقت کالا ۱۴۲
- ۶- دستور موقت در موضوعات تجاری ۱۴۲
- ۷- دستور موقت در امور خانواده ۱۴۳
- ۸- دستور موقت در سایر موضوعات ۱۴۴
- ۹- موضوع دستور موقت و اصول انصاف و مصلحت ۱۴۶
- گفتار دوم - موضوع قرار امر فوری در سیستم دادرسی مدنی فرانسه** ۱۴۷
- ۱- تامین و تثبیت دلیل ۱۴۹
- ۲- توقیف اموال بدهکار ۱۴۹
- ۳- پرداخت موقتی (اجرای موقتی) ۱۵۲

- ۴- صیانت از حقوق مالکیت فکری و معنوی ۱۵۲
- ۵- امور و موضوعات خانوادگی ۱۵۳
- ۶- موضوع دستور موقت در سایر موارد ۱۵۵
- گفتار سوم - موضوع دستور موقت و توقیف در سیستم دادرسی مدنی آلمان ۱۵۶
- ۱- توقیف اموال ۱۵۷
- ۲- حفظ وضعیت موجود یا ایجاد موقعیت موقت ۱۵۹
- ۳- قرار الزام یا منع موقت ۱۵۹
- ۴- تعطیل اماکن مسکونی ۱۶۰
- ۵- دستور موقت در دعاوی مربوط به حقوق خانواده ۱۶۰
- گفتار چهارم - موضوع دستور موقت در دیگر سیستم‌های دادرسی مدنی ۱۶۱
- ۱- موضوع دستور موقت در سیستم دادرسی مدنی آمریکا ۱۶۲
- ۲- موضوع دستور موقت در سیستم دادرسی سوئیس ۱۶۳
- ۳- موضوع دستور موقت در سیستم دادرسی مدنی هلند ۱۶۴
- ۴- موضوع دستور موقت در سیستم دادرسی مدنی ایتالیایی ۱۶۵
- ۵- موضوع دستور موقت در سیستم دادرسی مدنی ترکیه ۱۶۶

فصل دوم - چالش‌های دادرسی فوری ۹ دستور موقت

- مبحث اول - چالش‌های ناشی از سوء استفاده متقاضی دستور موقت ۱۷۱
- گفتار اول - سوء استفاده دولت و نهادهای حکومتی ۱۷۳
- ۱- موقعیت دولت و نهادهای دولتی در استفاده سوء از دستور موقت ۱۷۳
- ۲- نمونه‌های عملی استفاده سوء دولت از دستور موقت در رویه قضایی ۱۷۶
- گفتار دوم - سوء استفاده اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی از دستور موقت ۱۸۰
- ۱- سوء استفاده از دستور موقت به قصد ایذاء و اعمال فشار برطرف مقابل ۱۸۱
- ۲- سوء استفاده از دستور موقت با تکرار درخواست ۱۸۳
- ۳- سوء استفاده از دستور موقت با بلا تکلیف گذاشتن دعوای اصلی ۱۸۷
- ۴- سوء استفاده از دستور موقت با تقلب نسبت به مقررات حاکم ۱۸۸
- ۵- سوء استفاده از طریق تبانی با خواننده ۱۹۱

۱۹۳.....	۶- واهی بودن درخواست صدور دستور موقت.....
۱۹۴.....	گفتار سوم - تدارک طرق قانونی در مقابله با سوء استفاده از دستور موقت.....
۱۹۵.....	۱- در نظر گرفتن تامین برای اجرای دستور موقت.....
۱۹۷.....	۲- نظارت قضایی از طریق تایید دستور توسط رئیس حوزه قضایی.....
۱۹۸.....	۳- وابستگی اعتبار دستور به اقامه دعوای اصلی.....
۱۹۹.....	۴- دخل و تصرف نسبی دادگاه در تصمیم موقتی در امتداد جریان آن.....
۲۰۰.....	۵- امکان تجدیدنظرخواهی از دستور موقت یا رد درخواست آن.....
۲۰۱.....	مبحث دوم - چالش‌های ناشی از نواقص و خلاءهای قانونی.....
۲۰۲.....	گفتار اول - چالش‌های ناشی از ایراد در مقررات.....
۲۰۳.....	۱- کنترل دستور موقت توسط رئیس حوزه قضایی.....
۲۰۹.....	۲- الزامی بودن رفع معیوب برای اجرای دستور موقت.....
۲۱۰.....	۳- پراکندگی قرارهای موقتی، تأییدی و توقیفی.....
۲۱۱.....	۴- اشکالات ناشی از اجرای دستور موقت.....
۲۱۳.....	گفتار دوم - چالش‌های ناشی از خلاءهای قانونی.....
۲۱۴.....	۱- فقدان تعریف از دستور موقت و عناصر مهم آن.....
۲۱۶.....	۲- ابهام در اختیار مراجع خاص قضایی و مراجع غیر قضایی در صدور دستور موقت.....
۲۱۸.....	۳- نامشخص بودن مهلت‌های اتخاذ تصمیمات مهم در قباله دادرسی فوری.....
۲۱۹.....	۴- اختیار مبهم مراجع صالح در کنترل دستور موقت.....
۲۲۰.....	۵- سکوت راجع به نقش دادرس دادگاه در جریان خسارت وارده به شریک دستور موقت.....
۲۲۶.....	گفتار سوم - چالش‌های ناشی از تنظیم نادرست دستور موقت.....
۲۲۷.....	۱- مفقود بودن ارکان و عناصر دستور موقت.....
۲۲۷.....	۲- عدم تبیین اسباب و جهات رای.....
۲۲۸.....	۳- بی‌اعتنایی به اصول حاکم بر نگارش رای.....
۲۲۹.....	۴- عدم رعایت آیین دادرسی فوری.....
۲۳۱.....	۵- تنظیم دستور موقت در موضوعی خارج از اقتضای این تصمیم.....

بخش دوم

موانع، آثار، نتایج و اجرا

فصل اول - موانع دادرسی فوری و دستور موقت

- مبحث اول - موانع ناشی از درخواست ۲۳۸
- گفتار اول - متفی شدن اسباب و جهات دستور موقت ۲۳۹
- ۱- از بین رفتن فوریت امر ۲۴۰
 - ۲- رافع شدن خطر و تهدید ۲۴۱
 - ۳- رضع مقررہ جدید و نفی امکان تحصیل دستور موقت ۲۴۳
 - ۴- زوال ادیت قاضی اصحاب دعوا ۲۴۴
 - ۵- سازش و تراش طراف درخواست ۲۴۵
- گفتار دوم - تداخل دادای موقت به ۲۴۶
- ۱- تدابیر تامینی ۲۴۷
 - ۲- قرارهای قبولی و تاخیری ۲۵۰
 - ۳- قرارهای توقیفی ۲۵۲
 - ۴- تداخل تدابیر تامینی و موقتی در حقوق تطمیع ۲۵۶
- گفتار سوم - فقدان صلاحیت مراجع پذیرنده درخواست ۲۵۷
- ۱- فقدان صلاحیت ذاتی ۲۵۷
 - ۲- فقدان صلاحیت نسبی ۲۵۹
 - ۳- فقدان صلاحیت محلی ۲۶۱
- گفتار چهارم - وحدت عنوان دستور موقت و خواسته اصلی ۲۶۴
- ۱- ضرورت تمایز بین موضوع دستور موقت و خواسته اصلی ۲۶۵
 - ۲- امکان انطباق بین موضوع خواسته اصلی و موقتی در موارد استثنایی ۲۶۷
 - ۳- انطباق موضوع دستور موقت و دعوای اصلی در حقوق تطبیقی ۲۷۱
- مبحث دوم - موانع مربوط به شخصیت اطراف درخواست ۲۷۵
- گفتار اول - منع تحصیل دستور موقت علیه دولت ۲۷۶
- ۱- منع صدور دستور موقت علیه دولت به واسطه عدم پیش‌بینی بودجه لازم ۲۷۷

- ۲- منع صدور دستور موقت علیه دولت به واسطه مسموع نبودن دعوا..... ۲۸۰
- گفتار دوم - منع تحصیل دستور موقت علیه شهرداری‌ها..... ۲۸۴
- ۱- نص قانونی متضمن منع صدور دستور موقت علیه شهرداری‌ها..... ۲۸۴
- ۲- تحلیل حقوقی مقررہ مربوط به منع توقیف اموال شهرداری‌ها..... ۲۸۶
- گفتار سوم - منع صدور دستور موقت علیه مأمورین سیاسی و سفارتخانه‌های خارجی..... ۲۸۸
- ۱- کنوانسیون وین راجع به روابط سیاسی مصوب ۱۹۶۱..... ۲۸۹
- ۲- کنوانسیون وین راجع به نمایندگی کشورها در روابط با سازمان‌های بین‌المللی..... ۲۹۰
- ۳- کنوانسیون عمومی راجع به امتیازات و مصونیت‌های ملل متحد مصوب ۱۹۴۶..... ۲۹۱
- ۴- اسامات امکان صدور دستور موقت علیه مأمورین سیاسی خارجی..... ۲۹۳
- گفتار چهارم - منع تعلیل دستور موقت به واسطه شخصیت متقاضی..... ۲۹۶
- ۱- منع صدور دستور موقت به درخواست اتباع خارجی نسبت به برخی حقوق..... ۲۹۷
- ۲- منع صدور دستور موقت به اتباع بیگانه در حقوق تطبیقی..... ۳۰۱
- مبحث سوم - موانع موضوعی دستور موقت..... ۳۰۲
- گفتار اول - تعهدات طبیعی..... ۳۰۴
- ۱- قلمرو تعهد طبیعی..... ۳۰۵
- ۲- ماهیت حقوقی تعهدات طبیعی..... ۳۰۷
- ۳- تعهد طبیعی در حقوق تطبیقی..... ۳۱۰
- ۴- منع صدور دستور موقت به درخواست هر یک از اطراف تعهد طبیعی..... ۳۱۲
- گفتار دوم - نامشروع بودن موضوع دعوا یا عدم ترتب آثار تفسیری بر آن..... ۳۱۳
- ۱- معیار نامشروع بودن موضوع ادعا..... ۳۱۵
- ۲- عدم جریان دادرسی فوری بر موضوع نامشروع..... ۳۲۱
- گفتار سوم - جلوگیری از پرداخت وجه و توقیف استاد تجاری..... ۳۲۴
- ۱- دستور موقت بر منع پرداخت وجه چک..... ۳۲۶
- ۱-۱. سیر تاریخی - تقنینی دستور عدم پرداخت..... ۳۲۹
- ۱-۲. منع اصولی صدور دستور موقت بر عدم وصول وجه چک..... ۳۳۲
- ۱-۳. دستور عدم پرداخت وجه چک در رویه قضایی..... ۳۳۶

- ۴-۱. منع صدور دستور موقت در قبال چک‌های مسافرتی و تضمینی..... ۳۴۱
- ۵-۱. منع پرداخت وجه چک در حقوق تطبیقی..... ۳۴۳
- ۲- دستور عدم پرداخت و عدم وصول وجه ضمانت‌نامه بانکی و اعتبارات اسنادی... ۳۴۷
- ۱-۲. منع صدور دستور موقت دایر بر عدم وصول ضمانت‌نامه بانکی..... ۳۴۸
- ۲-۲. منع صدور دستور موقت دایر بر عدم پرداخت وجه اعتبارات اسنادی..... ۳۵۲
- گفتار چهارم - منع صدور دستور موقت نسبت به برخی اموال..... ۳۵۶
- ۱- مرثیات دین..... ۳۵۷
- ۲- حصص املاک و باغ‌ها و عواید محل..... ۳۶۲
- ۳- اموال منقول در اختیار دیگری..... ۳۶۴
- ۴- توقیف سهام بر نام و سهام قابل تعویض با اوراق قرضه..... ۳۶۶

فصل دوم. آثار و نتایج اجرای دستور موقت

- مبحث اول - آثار دادرسی فوری و دستور موقت..... ۳۷۴
- گفتار اول - اثر دستور موقت نسبت به متقاضی..... ۳۷۴
- ۱- صیانت از خواسته اصلی..... ۳۷۵
- ۲- پیوند نتایج حاصل از دستور با نتایج حاصل از دادرسی اصلی..... ۳۷۶
- ۳- عدم امکان تکرار درخواست متعاقب رد تقاضای دستور موقت..... ۳۷۷
- ۴- عدم تاثیر نتایج دادرسی فوری بر دعوای اصلی..... ۳۷۸
- ۵- محکومیت به جبران خسارت وارد بر خواننده..... ۳۷۹
- گفتار دوم - اثر دستور موقت نسبت به خواننده..... ۳۸۲
- ۱- محرومیت موقتی در بهره‌مندی از موضوع دستور..... ۳۸۳
- ۲- منع نقل و انتقال مال توقیف شده..... ۳۸۴
- ۳- امکان رهایی از اجرای دستور موقت..... ۳۸۷
- ۴- ضمانت اجرای نقض دستور موقت از سوی خواننده..... ۳۸۸
- گفتار سوم - اثر دستور موقت بر ثالث..... ۳۹۰
- ۱- تمکین ثالث در برابر مفاد و مدلول دستور موقت..... ۳۹۱

۳۹۲	۲- منع دخالت در مال توقیف شده
۳۹۳	۳- واکنش قانونی ثالث در قبال دستور موقت
۳۹۸	گفتار پنجم - آثار قانونی مترتب بر موضوع دستور موقت
۳۹۹	۱- توان اثباتی دستور موقت
۴۰۰	۲- قدرت اجرایی دستور موقت
۴۰۱	۳- اثر نسبی دستور موقت
۴۰۱	۴- عدم امکان ابطال دستور موقت
۴۰۵	۵- منی شمول قاعده فراغ دادرسی
۴۰۶	۶- امکان تصحیح دستور موقت
۴۰۹	۷- عدم شمول قاعده اعتبار امر قضاوت شده
۴۱۱	گفتار ششم - رفع اثر از دستور موقت
۴۱۳	۱- عدم طرح دعوی اصل
۴۱۴	۲- معرفی تامین متناسب با موضوع از سوی خواننده
۴۱۶	۳- مرتفع شدن جهت صدور دستور موقت
۴۱۸	۴- نقض دستور موقت
۴۱۹	۵- ناکامی متقاضی دستور در اصل دعوا
۴۲۱	گفتار هفتم - اثر دستور موقت در حقوق تطبیقی
۴۲۲	۱- اثر دستور موقت و قرار انسداد در سیستم دادرسی مدنی انگلیس
۴۲۳	۱-۱ اثر دستور موقت بر وضع متقاضی
۴۲۴	۱-۲ اثر دستور بر وضع خواننده
۴۲۶	۱-۳ اثر دستور بر شخص ثالث
۴۲۸	۱-۴ رفع اثر از دستور موقت و قرار انسداد
۴۳۰	۲- اثر قرار امر فوری در سیستم دادرسی مدنی فرانسه
۴۳۴	۳- اثر قرار توقیف، الزام یا منع موقت در سیستم دادرسی مدنی آلمان
۴۳۷	مبحث دوم - اجرای دستور موقت
۴۳۹	گفتار اول - لوازم اجرا

- ۴۳۹..... ۱- عدم نیاز به صدور اجرائیه
- ۴۴۱..... ۲- تمهید مقدمات اجرا از سوی متقاضی
- ۴۴۲..... ۳- لزوم ابلاغ دستور
- ۴۴۴..... ۴- تایید رئیس حوزه قضائی
- ۴۴۶..... ۵- اعطای نیابت برای اجرای دستور موقت
- ۴۴۸..... گفتار دوم - نحوه اجرای دستور موقت به تناسب موضوع
- ۴۵۱..... ۱- نحوه اجرای دستور توقیف
- ۴۵۷..... ۲- نحوه اجرای الزام به انجام عمل معین
- ۴۶۱..... ۳- نحوه اجرای منع از انجام امری
- ۴۶۵..... ۴- اجرای دستور رفت صادر از دادگاه های خارجی
- ۴۶۸..... گفتار سوم - طواری و ترتب اجرای دستور موقت
- ۴۶۹..... ۱- انصراف ذینفع
- ۴۷۱..... ۲- رفع موجبات قانونی دستور موقت
- ۴۷۳..... ۳- بروز حوادث قهری
- ۴۷۴..... ۴- درخواست سپردن تامین متقابل
- ۴۷۵..... ۵- درخواست مهلت برای اجرای دستور موقت
- ۴۷۷..... ۶- اعتراض ثالث به دستور موقت
- ۴۷۹..... گفتار چهارم - اجرای دستور و قرارهای فوری و موقت در حوق تطبیقی
- ۴۸۱..... ۱- اجرای قرار موقت و انسداد در سیستم دادرسی مدنی انگلیس
- ۴۸۴..... ۲- اجرای قرار فوری در سیستم دادرسی مدنی فرانسه
- ۴۸۷..... ۳- اجرای دستور موقت و قرار توقیف در سیستم دادرسی مدنی آلمان
- ۴۹۱..... نتیجه گیری
- ۵۰۱..... منابع و مآخذ

«مقدمه»

در جلد نخست کتاب دادرسی فوری - دستور موقت به مبانی نظری، کلیات و مفاهیم مرتبط با این موضوع در بخش نخست و شرایط عام و خاص اعمال این دادرسی و اتخاذ تصمیم موقتی پرداختیم. با رعایت پیوستگی مطالب و توازن در توزیع مطالب در دو جلد، در این جلد مباحث مربوط به موضوع دستور موقت - چالش‌های فراروی دادرسی فوری و دستور موقت در بخش نخست و موانع، آثار و نتایج دادرسی فوری و دستور موقت در بخش دوم مطرح خواهد شد.

موضوع دستور موقت از مباحث مهم است که محور و اساس این تصمیم را ترسیم می‌سازد. در هر عاقل محرمه مباحث و مطالعاتی که پیرامون اساس، اطراف، جهت‌گیری و آثار و نتایج آن ملموس گردد، ضرورت می‌گیرد، مبین موضوع آن علم است. در دادرسی فوری نیز محور بحث اعمال این نوع دادرسی در مورد مصادیق و مواردی است که نیازمند به اتخاذ تصمیم فوری بوده - به جویز مقنن قابلیت اتخاذ تصمیم موقتی و فوری را دارد. قانونگذار در تعیین تمبر موضوعی دستور موقت از محدودیت موضوعی تأمین خواسته (توقیف مال) خارج شده اما در ورود این تصمیم را به مانند آرا در معنای غالب توسعه نداده است، بلکه مقید به موضوع توقیف مال، انجام عمل و منع از انجام امری (ماده ۳۱۶ ق.آ.د.م) نموده است. در مراض توقیف بین دو نهاد تأمینی و موقتی اشتراک عمل دیده می‌شود اما تفاوت اصلی در ضرورت منجر به توقیف مال در دستور موقت و ضرورت اعمال دادرسی فوری برای حصول به این نتیجه است. (ماده ۳۱۰ ق.آ.د.م). ضابطه‌ای که در تأمین خواسته وجود ندارد. به‌علاوه انتخاب هر یک از دو فرصت یا تمهید دادرسی با خواهان است و چنانچه دادگاه شرایط اعمال هر یک از آنها را احراز کرد درخواست متقاضی را اجابت خواهد کرد.

جستجو در رویه قضایی و یافتن مصادیق شایع و نیز موضوعات خاص مد نظر مراجعین به نهادهای دادرسی، این بحث را عمیق‌تر و مفیدتر می‌سازد و از این رو تکیه

بر آرای محاکم قضایی مورد توجه قرار گرفت. با استناد به همین آراء مخاطرات ناشی از اعمال دادرسی فوری در موضوعاتی که مشمول این نوع دادرسی نیست، تبیین شده است. به واقع به سبب اهمیت خاص این فصل از پژوهش و از باب توجه به واقعیت‌ها و نمایش آثار تصمیم، توجه زیادی به رویه قضایی شده و شمار فراوانی از تصمیمات موقتی در این قسمت مورد استناد قرار گرفت.

چالش‌ها و تهدیدهایی که از محل درخواست صدور دستور موقت یا اجرای این تصمیم، بروز می‌یابد همواره باید مدنظر دادرس رسیدگی کننده به این درخواست باشد. دستور رفت گاه به وزن و اعتبار حکم در ماهیت دعوا در وضع حقوقی دو طرف درخواست این‌ی نقش می‌نماید. از این رو مطلوب برای خواهان است و درخواست بویژه در دعاوی مهم به این دست رو به تزاید است. اشراف بر پیامدهای دستور و توجه به ضرورت صدور آن و برپه ارزش تناسب مصالح دو طرف، جزء مهم در برنامه دادرسی است که دادرس پذیرنده درخواست، ترسیم کننده آن است. اعتنا به این امور مهم اتقان تصمیم در هر دو وجه دستور یا قرار، عادلانه و منصفانه نمودن آن را سبب می‌شود. قدر مسلم دستور موقت تأثیر جدی بر موقعیت حقوقی اطراف درخواست داشته و به غایت برای متقاضی و حصول برنامه دادرسی وی مفید و برای خواننده در دسرساز و ضرر آفرین است. رعایت اصل تناسب مصلحت‌ها و دادرس منصفانه اقتضاء دارد این تهدیدها شناسایی شود. برای نخستین بار در پژوهش‌های مرتبط با دادرسی فوری و دستور موقت با مباحثی مبسوط و تکیه بر آرا و رویه قضایی و البته نگاشته حقوق تطبیقی، مخاطرات فراروی این نهاد مورد مطالعه قرار گرفت. در این مطالعه سوءاستفاده از دستور موقت، چالش‌های ناشی از دگرگونی غیرضروری و غیرمفید در مقررات دادرسی فوری، پراکندگی قرارهای موقتی، توقیفی، تأمین و تأخیری با اهداف و مبانی نسبتاً مشترک، سکوت و نارسایی قانون در پاسخ به سوالات و چالش‌های فراوانی که در فرآیند رسیدگی، اجرا و آثار حقوقی این تاسیس تولید می‌شود، به تصویر کشیده شده و در نهایت ضرورت اصلاح مقررات موجود، تنقیح و آرایش درست رویه قضایی، توجیه گردید.

در بخش دوم به نحو مبسوط به موانع دادرسی فوری و دستور موقت پرداخته شد. شناسایی محدودیت‌هایی که بر مبنای منطق حقوقی، الزامات قانونی و حکمت قانونگذار فراوری درخواست قرار می‌گیرد و مانع از صدور دستور موقت ولو با وجود ضرورت و فوریت در اتخاذ تصمیم، می‌شود، ضروری است. این محدودیت‌ها یا ناشی از شخصیت و وضع حقوقی متقاضی است یا بواسطه مزایایی است که قانونگذار در وجود طرف درخواست دیده و نخواسته پیش از دادرسی اصلی و صدور رای در ماهیت دعوی را با دشواری ناشی از این دستور مواجه سازد و یا مربوط به موضوع درخواست است. موضوعی که اعمال دادرسی فوری را بر نمی‌تابد و در قالب خواسته اصلی قابل تقیید است.

در فصل دوم از بخش دوم آثار و نتایج دستور موقت و نحوه اجرای این تصمیم مورد بحث قرار گرفت بدون تردید هر تصمیم قضایی در وضع حقوقی اطراف آن و گاه اشخاص ثالث اثرگذار است و تصمیم موقتی نیز مزایا، عوارض و تبعات مختلفی را برای متقاضی، طرف درخواست و شخص ثالث به دنبال دارد. مهم‌ترین اثر دستور؛ تثبیت و در امان قرار دادن خواسته دعوا، تسکین خاطر متقاضی است. حتی موضوع دستور از هر گونه تغییر و تحول مصون می‌ماند و در انتظار صدور رای در موضوع اصلی و قطعیت آن می‌ماند تا در صورت کامیابی متقاضی، اصل به نتایج تصمیم اصلی شود و در صورت ناکامی وی یا عدم طرح دعوای اصلی از اثر مایه‌ناقص شود. در این صورت چهره منفی تقاضا به سمت متقاضی رخ می‌نماید و آن تحمل تبعات ناشی از درخواست و اجرای دستور یعنی جبران زیان وارد به متضرر از دستور است.

در جریان حیات و تداوم اعتبار دستور ممکن است گاه اتفاقاتی رخ دهد که منجر به زوال اثر از دستور شود. حجم مباحث و پرسش‌های فراوان در این باب اقتضای اختصاص یک فصل از پژوهش را داشت و در متن آن زوایای گوناگون دستور و نتایج حاصل از آن مورد توجه قرار گرفت.

در مبحث آخر به لوازم، ضوابط و آیین اجرای دستور پرداخته شد و برخی از

سازوکارهای مرسوم در اجرای احکام و آن دسته از تشریفات مختص به احکام که نامناسب برای اجرای دستور است، تشریح شد.

در تمام مباحث مطروح حقوق تطبیقی و مقررات موضوعه در برخی کشورها مورد توجه قرار گرفت. دیدگاه‌های قانونگذار و رویه قضایی در کشورهای هدف: انگلیس، فرانسه، آلمان و آمریکا مکمل بحث‌های مختلف بوده است. مرور مقررات تطبیقی و بویژه تلاقی آنها با مقررات داخلی و رویه قضایی کشورمان، کاستی‌ها و خلاءهای تقنینی و نیز ضعف‌های موجود در رویه قضایی را بهتر به تصویر می‌کشد. امری که مورد اعتنا در دکتترین و روش مطالعاتی اغلب اساتید است و انتظار می‌رود قانونگذار نیز همسو با آن در اصلاحات قانون آیین دادرسی مدنی (که در برنامه وی قرار گرفته) مورد توجه قرار دهد. هم‌طور نهادهای دادرسی به نحو اعم و محاکم قضایی به نحو خاص با بهره‌مندی از این دستج و مطالعه تطبیقی می‌توانند به اتقان تصمیمات، انطباق آن با حقایق، منصفانه و عادلانه کردن نتایج حاصل از تصمیم کمک نمایند. بویژه که دستور موقت به عنوان یک تاسیس با تاهما دادرسی فاقد سابقه و مبنا در منابع حقوق داخلی بوده و با تاسی از مقررات دادرسی مدنی فرانسه (CPC) و آلمان (ZPO) وارد مقررات دادرسی کشورمان شد.